

Richard Seymour: EU och ”suveränitet”

[Från [Europe Solidaire Sans Frontières](#), 17 november 2018. Även publicerad på [Patreon](#).
Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Talet om ”suveränitet” (överhöghet) är bedrägligt. Det är högerens språk. Det kanske är oundvikligt, men att föredra, att om möjligt istället tala om demokrati.

Ett medlemskap i multilaterala organisationer, från EU till WTO [Världshandelsorganisationen], försvagar inte nationalstatens ”suveränitet”. Det är inte så det fungerar. I den mån suveränitet är de högre statliga kretsarnas centraliserade makt, så har den stärkts av dessa organ.

EU är ett ganska bra exempel på hur det fungerar. Högerens kritik är att det är en liberal, kosmopolitisk superstat i vardande. Nationalstaten ersätts av en onaturlig byråkrati utan några åsikter. Många liberaler godtar denna fantasi, men sätter plus där reaktionärerna sätter minus. (Mänskliga rättigheter! Hållbarhet! Smaskig förträfflighet!) Båda godtar underförstått tanken att nationalstatens suveränitet minskar.

Intuitivt verkar också det de säger vara självklart. EU:s lagstiftning står ju trots allt över de nationella lagarna. Den lagstiftning som införs av den icke valda EU-kommissionen har prioritet framför den lagstiftning som införts av valda politiker. Dessutom har EU-domstolen i stadsdelen Kirchberg i Luxemburg ”juridisk överhöghet” i att tolka lagen. Det är ett villkor för medlemskap i EU. Det *ser ut* som en urholkning av staternas suveränitet.

Men om en är av den uppfattningen, är det svårt att förklara varför nationalstaten *frivilligt* skulle ha givit upp denna suveränitet, och varför den brittiska statens toppar idag *kämpar med näbbar och klor* för att se till att denna suveränitet ska fortsätta att vara överlåten. Varför skulle de på detta sätt lidelsefullt inskränka sin egen makt? En kan inse varför yttersta högerens nationalist till sist vräker ur sig konspirationsteorier om nationellt förräderi, Soros, ”kulturmarxism” och så vidare. De letar efter en 2000-talets version av en ”judisk-bolsjevickisk” komplott. Dess inledning.

Knäckfrågan är konkurrens. För att förklara staten i *dagens* Europa måste vi titta på de utmaningar som de stora europeiska företagen stod inför i slutet på 1970-talet. Profitkvoten var låg, produktiviteten var fortfarande låg i jämförelse med USA, och den japanska konkurrensen pressade ut europeiska företag. Den organiserade arbetarrörelsen var alltför stark och staterna var nedtyngda av demokratiska krav. Tidigare kolonialmakter som Storbritannien hade misslyckats med sin alternativa strategi att bygga ekonomiska band till de tidigare kolonierna.

Svaret på detta var en inre marknad med en gemensam valuta. Det skulle ge kapitalet större rörelsefrihet, och göra det möjligt för det att hitta de mest lönsamma investeringsområdena. Det skulle tillåta stordriftsfördelar och bygga på den existerande utbyggnaden av samverkande ledningar och regionala handelsnätverk över hela Europa. Det skulle hålla arbetsmarknaden i styr och lägga ett lock på lönekraven. Valutaunionen skulle skapa en stabil valuta med låga transaktionskostnader och lägre priser på varor, för att på ett effektivt sätt kunna konkurrera i

systemet efter Bretton Woods. Genom att knyta valutornas värde till den tyska marken skulle det begränsa nationalstaternas valutapolitik.

Vid denna period genomgick de europeiska staterna en nyliberal vändning under ledning av Thatcher och Kohl. Begreppet ”expansiv åtstramning” var ett försök av ekonomer att teoretisera kring de europeiska regeringarnas praktik, i synnerhet i Västtyskland på 1980-talet.

Ett viktigt undantag från denna trend var valet av en socialistregering i Frankrike 1981, med en keynesiansk agenda. Denna regering kom till makten sedan årtal av åtstramningsregeringar hade ökat arbetslösheten och försvagat valutan. Regeringen föreslog offentliga arbeten, nationaliseringar, statliga investeringar i småföretag, kommunala infrastrukturprojekt och 35-timmars arbetsvecka. Mitterand var framförallt intresserad av att utnyttja efterkrigstidens planerade ekonomi för att ge den franska kapitalismen konkurrensfördelar. Många av programmets vänsterkrav var eftergifter till deras kommunistiska allierade vid valet.

Till en början genomfördes mycket av programmet. Mitterand genomförde de utgiftsökningar och nationaliseringar som han hade utlovat. Tillväxten och sysselsättningen ökade. Men företagen stödde inte längre efterkrigstidens planerade ekonomi. Den privata sektorns investeringar fortsatte att vara låga. Finansmarknaderna straffade regeringens nationaliseringar och utgiftsökningar genom att göra sig av med valutan. Upprepade gånger tvingades den franska regeringen rädda francen. I och med att Frankrike var medlem i det Europeiska valutasystemet (EMS, föregångare till eurozonen) hade det dessutom av sagt sig den kontroll över valutapolitiken som var nödvändig för att fortsätta sin politik. Om det lämnade EMS skulle det återfå kontrollen över valutaverktygen men förlora på finansmarknaderna. Mitterand återgick till Giscard D’Estaings åtstramningsprogram och tog det mycket, mycket längre.

Så de stora europeiska institutionerna utformades efter de framväxande nyliberala ortodoxa läroarna: konkurrenskraftiga marknader, privatisering, budgetdisciplin, stram valutapolitik. Men de bildades efter beslut av statliga eliter, speciellt de i det framväxande europeiska systemets kärna. Europeiska enhetsakten, Maastrichtfördraget, Amsterdamfördraget – alla återspeglade de denna utfästelse mot marknadsdisciplinen.

De regler som infördes senare, som Stabilitets- och tillväxtpakten, förbinder medlemsstaterna till en alltmer restriktiv skatte- och valutapolitik. Varje år förväntas medlemsstaterna lägga fram sin nationella budget inför Europarådet innan den tas i övervägande av ländernas parlament. Den utvärderas i förhållande till flera konkurrenskriterier: om till exempel lönerna inte är konkurrenskraftiga, eller pensionerna anses vara ohållbara, tillsägs de att ompröva sitt program. Stater som är skuldsatta mer än 60% av BNP, vilket de flesta av EU:s stater är, måste genomföra tuffa strategier för att minska skulden och kan bötfällas hårt om de inte gör det.

Om detta ser ut som en förlust av suveräniteten, så kan det vara värt att fråga sig varför staternas eliter röstade på dessa fördrag och valde att bli kvar i dem. Till och med när de, som i många fattiga stater, minskar storföretagens lönsamhet och tillväxt. Denna politik stöddes av medlemsstaternas storkapitalister. Den stöddes av ledande medlemmar inom de olika staternas administration.

EU:s berömda ”demokratiunderskott” är inte annorlunda. Det återspeglar hur nationalstaterna redan

höll på att reformeras utifrån nyliberala linjer. Det är ett misstag att tänka sig nyliberalismen som ”fri marknadsfundamentalism”. Bortsett från en marginell frihetlig grupp tror de flesta nyliberaler inte på en oreglerad marknad. De tycker att marknaderna behöver stödas och skyddas av en expansiv stats arbete. De tycker också att statens arbete komprometteras av partipolitisk konkurrens. Följaktligen försöker de nedvärdera statens demokratiska institutioner och stärka de verkställande organen, som på ett ”opartiskt” sätt kan genomdriva marknadsordningens regler och morallagar.

De europeiska institutionernas odemokratiska karaktär återspeglar mönster som verkar inom nationalstaterna: en förstärkning av den verkställande makten, minskad konkurrens mellan partierna, delegering av beslutsfattandet till icke valda, privatiserade eller halvt privatiserade organ.

Genom att EU skickar runt politiken via slutna beslutsfattande centrum innan den skickas tillbaka till nationalstaterna, så får den det att se ut som om den överlämnas av någon fjärran, befallande gud.

Därmed gynnar den bara nationalstaternas eliter, som ofta formulerade denna politik från början, men också kapitalets mäktigaste delar. De med regionala kopplingar, samverkande ledningar som kan utnyttja stordriftsfördelarna och flytta produktionen till de mest lönsamma sektorerna.

Det som händer med Brexit-högern är inte att den försöker få mer ”suveränitet”. Den skulle inte ha något emot att skriva under hur många odemokratiska och restriktiva överenskommelser som helst. UKIP har redan sagt att TTIP redan skulle ha skrivits under om inte Storbritannien varit med i EU.

Det de vill göra är att reformera den suveräna makten, inte utvidga den nationella suveräniteten som sådan. Det existerande statliga maktblocket gynnar storföretagen, framförallt de som finns i centrala London. Dessa företag har sedan länge accepterat inriktningen mot Europa som det effektivaste sättet att modernisera den brittiska kapitalismen.

Brexit-högern skulle inte befinna sig där de är om det europeiska projektet för att öka konkurrenskraften hade lyckats. Produktiviteten, tillväxten och sysselsättningen i Europa är dåliga jämfört med USA. Just därför kan det europeiska projektet inte bli en ”federal superstat”, det saknar USA:s politiska verktyg och konkurrensfördelar.

Kapitalismens epokgörande kris hänger samman med en djup kris för eurozonen, och detta sammanhang eldade under det lilla till medelstora kapitalets sedan länge pyrande ilska. För att inte nämna deras allierade, som innefattar några storkapitalistiska avvikare och en del mindre delar i centrala London. De vill reformera det EU-anslutna blocket under rubriken ”att återta kontrollen”. De vill ha en kapitalism som i Hongkong med minimal socialhjälp och maximala äganderättigheter. De vill ompositionera Storbritannien i den internationella arbetsdelningen, med konkurrensfördelar baserade på skattesänkningar, löneminskningar och ett vänligt regleringsklimat.

Detta är den materiella grunden till deras folkliga retorik om nationell suveränitet, där det tydliga och tilltalande bandet mellan de styrande och de styrda säkerställs genom ras- och nationell tillhörighet. Det handlar inte om demokrati. Om något, så vore, ur denna synvinkel, ett inflöde av demokratiska krafter till staten en katastrof. Det skulle försvaga och kompromettera härskarens makt. Det skulle knyta makten att fatta beslut till alla möjliga sorters kollektiva krav.

Enligt min åsikt kan inte vänsterns alternativ till detta vara ett eget resonemang om ”suveränitet”. För oss måste frågan vara demokrati. Att en nationalstat återvinner politiska verktyg är till föga nytta om det enda det leder till är att stärka härskarens ohotade och högsta makt. Det vi om något vill göra är att *försvaga* suveräniteten. Gentemot Trump och hans försvarare, gentemot Juncker och hans försvarare, kan det inte finnas *någon* makt som inte kommer att utmanas, inte något beslut som inte är möjligt att utsätta för en demokratisk granskning.

Ner med härskaren, upp med den demokratiska folkhoppen.